

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี กับงานด้านสาธารณสุข วิลาวลัยย์ ถนอมรูป ชื่นจิตต์ ยุกติรัตน์

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ เจ้าฟ้ามหาดัชนีสิรินธร รัฐสีมาคุณากรปิยชาติ สยามบรมราชกุมารี ทรงเป็นผู้เลิศด้วยพระชาติวุฒิ พระคุณวุฒิ และพระคุณธรรม และทรงสนพระราชหฤทัยใฝ่หาความรู้ในสรรพวิทยาการทั้งปวง ทรงบำเพ็ญพระราชกรณียกิจน้อยใหญ่นานัปการ เพื่อเป็นประโยชน์แก่มหาชนและประเทศชาติ ดังที่ทรงตั้งพระทัยไว้ในครั้งที่ท่านทรงเขียนข้อสอบวิชาเรียงความ ชั้น มศ.3 วันที่ 13 สิงหาคม 2513 ว่า "ครั้นต่อมาบิดามารดาของข้าพเจ้าและท่านผู้สูงอายุอีกหลายท่าน ถามข้าพเจ้าว่าจะเรียนวิชาอะไรต่อไปในภายหน้า ข้าพเจ้าเรียนตอบท่านเหล่านั้นว่า ข้าพเจ้าเองก็ยังไม่ทราบแต่คิดอยากจะเรียนวิชาที่เป็นประโยชน์ต่อชาติบ้านเมืองมากที่สุด...." และอีกครั้งหนึ่งที่ท่านทรงเขียนข้อสอบวิชาเรียงความ

ชั้นมศ. 4 วันที่ 6 พฤศจิกายน 2514 " ...ความมุ่งหวังส่วนตัวของข้าพเจ้านั้น มิใช่การเข้าศึกษาในมหาวิทยาลัย แต่เป็นความมุ่งหวังที่จะใช้ความรู้ความสามารถของตนในการทำประโยชน์ต่อชาติและต่อโลก..."

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เป็นสมเด็จพระเจ้าฟ้าบัณฑิตพระองค์แรกของไทย ทรงสำเร็จการศึกษาปริญญาตรีบัณฑิต สาขาพัฒนาศึกษาศาสตร์ของบัณฑิตวิทยาลัยจากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร ในปีพุทธศักราช 2529

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ได้ทรงประกอบพระราชกรณียกิจเป็นอเนกประการอันยังประโยชน์แก่สังคมและประชากรราษฎรเป็นลำดับมา ทรงสนพระทัยอย่างมั่นคงต่อการแพทย์และการสาธารณสุขของประเทศไทย โดยเฉพาะทรงมีน้ำพระราชหฤทัยแผ่ไพศาลไปยังประชาชนทุกหมู่เหล่าในอันที่จะบำบัดทุกข์บำรุงสุขของราษฎร ในการตามเสด็จพระราชดำเนินพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เพื่อทรงเยี่ยมราษฎรในภูมิภาคต่างๆ นั้น สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงรับเป็นพระธุระในการดูแลติดตามและพระราชทานความสะดกนานาประการแก่ผู้ป่วยที่มาเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทขอพระราชทานพระบรมราชานุญาตเคราะห์ทำให้เกิดความอบอุ่นใจแก่บรรดาผู้ป่วยเหล่านั้นโดยทั่วหน้ากัน นอกจากนี้สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ยังพระราชทานคำแนะนำการสาธารณสุขพื้นฐานแก่ราษฎรที่มาเฝ้าทูลละอองพระบาทให้เข้าใจถึงการปฏิบัติตนเองเพื่อให้มีสุขภาพอนามัยที่ดีขึ้น ในด้านการโภชนาการ การสุขศึกษา การป้องกันโรค และในปีพุทธศักราช 2522 สภามหาวิทยาลัยมหิดลได้ลงมติเป็นเอกฉันท์ เห็นสมควรให้ขอพระราชทานทูลเกล้าฯ ถวายปริญญาสาธารณสุขศาสตรดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ อันเป็นปริญญาดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์แรกที่พระองค์ทรงได้รับ จากการพิจารณาเห็นว่า สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงประกอบพระราชกรณียกิจอันเป็นประโยชน์แห่งความเจริญทางการสาธารณสุข ทรงปรารถนาที่จะช่วยพัฒนาประเทศชาติ และพัฒนาสังคมให้ดีขึ้น อีกทั้งได้ทรงเจริญพระชนมายุ ทรงเจริญด้วยจริยธรรม และทรงเจริญด้วยคุณคุณิสมควรแก่เกียรติศักดิ์แห่งปริญญาดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ของมหาวิทยาลัยมหิดล

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงเห็นความสำคัญของการอนามัยและสาธารณสุขของประชาชนชาวไทย ทรงสนพระทัยในการแพทย์และสาธารณสุข โดยทรงพยายามกระทำทุกวิถีทางเพื่อสนับสนุนให้ราษฎรมีสุขภาพอนามัยที่ดีขึ้น ยกเว้นแต่ความเป็นอยู่ของชาวชนบทในการพัฒนาอนามัยและสาธารณสุข ทรงมีการทำงานที่เป็นระบบการทำงานเป็นโครงการ การติดตามและประเมินผล การทำงานเชิงรุก การนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้ กระตุ้นให้มีความคิดริเริ่ม รวมทั้งการให้การศึกษ้อบรม

โครงการและกิจกรรมพัฒนาอนามัยและสาธารณสุขอาจประมวลโดยสังเขป ดังนี้

งานสหภาพชาติไทย เป็นงานแรกทางด้านสาธารณสุขของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ทรงดำรง

ตำแหน่งองค์อุปนายิกาผู้อำนวยการสภากาชาดไทย ซึ่งเกี่ยวข้องกับการแพทย์และการสาธารณสุขของประเทศโดยตรง เมื่อวันที่ 13 ธันวาคม พุทธศักราช 2520 สภากาชาดไทย เป็นสถาบันที่มีอายุ 104 ปี บุคลากรปัจจุบัน 8,000 คน

ในฐานะที่ทรงเป็นองค์อุปนายิกาผู้อำนวยการสภากาชาดไทย พระฐานะนั้นนับว่ายิ่งใหญ่ เพราะสภากาชาดมีเครือข่ายครอบคลุมทั้งในประเทศและต่างประเทศ เฉพาะในประเทศก็มี ข่ายงานซับซ้อน ทั้งที่แนบอยู่กับราชการ คือเหล่ากาชาด อนุกาชาด (อยู่ในโรงเรียนของทางราชการ) และที่ดำรงอยู่เป็นเอกเทศ เช่นโรงพยาบาล สถานีกาชาดในจังหวัดต่างๆ ทั่วประเทศ บริการกาชาดจึงกระจายอยู่ทั่วไปโดยเชื่อมอยู่กับการบริหารงานของจังหวัด

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงบริหารงานของสภากาชาดไทยด้วยความเอาพระทัยใส่ เสด็จพระราชดำเนินไปทรงร่วมประชุมคณะกรรมการของสภากาชาดไทยอยู่เสมอ และมีพระราชดำริเพิ่มเติมในกิจการของสภากาชาดไทยอยู่เนืองๆ ทรงชักนำให้สภากาชาดมีบทบาทในการช่วยเหลือประชาชนมากขึ้น และได้เสด็จพระราชดำเนินออกไปทรงช่วยเหลือประชาชนด้วยพระองค์เอง พระเมตตาคุณของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ไม่จำกัดเชื้อชาติ ศาสนาใดๆ สมกับที่ทรงเป็นองค์อุปนายิกาแห่งสภากาชาดไทย

มูลนิธิสงเคราะห์เด็กของสภากาชาดไทย เป็นงานที่พระองค์ท่านทรงริเริ่มและทรงดำเนินการอย่างต่อเนื่อง ซึ่งหน่วยงานนี้เป็นส่วนหนึ่งของสภากาชาดที่พระองค์ทรงบริหารอยู่

โครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวันของโรงเรียนในชนบท โครงการนี้มีพระราชดำริขึ้นมา เนื่องจากการได้โดยเสด็จพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินี ไปทรงเยี่ยมราษฎรทั่วทุกภูมิภาคของประเทศ ทำให้ได้ทรงพบปัญหาความยากจนและความทุกข์ยากของประชาชนด้วยพระองค์เอง ทรงพบเยาวชนที่เป็นโรคขาดอาหารและร่างกายอ่อนแอ จึงทรงพระวิตกว่าเยาวชนเหล่านี้ ซึ่งต่อไปจะเจริญเติบโตเป็นกำลังสำคัญของชาติจะมีสุขภาพไม่สมบูรณ์ จึงทรงริเริ่มโครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวันขึ้น โดยทรงสละพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์ ทดลองดำเนินกิจการจนเป็นผลสำเร็จ

มูลนิธิสายใจไทย เป็นองค์กรที่ตั้งขึ้นสำหรับอนุเคราะห์ ทหาร ตำรวจ และอาสาสมัครที่บาดเจ็บ พิการ ในการปฏิบัติหน้าที่ อุทิศชีวิตและเลือดเนื้อเพื่อประเทศชาติ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ในฐานะองค์ประธานมูลนิธินี้ จะต้องทรงมีภาระดูแลเอาพระทัยใส่ในความเป็นอยู่ของสมาชิกมูลนิธิสายใจไทย

มูลนิธิสิริธร เป็นองค์การสังคมที่ได้รับการจัดตั้งขึ้นมาเพื่อสนับสนุนการศึกษาของสงฆ์ โดยเฉพาะ และดูแลด้านสุขภาพอนามัยและการสาธารณสุขของพระเถรนักศึกษามหา มกุฏราชวิทยาลัย รวมทั้งพระเถรและชาวบ้านในละแวกที่ตั้งของมูลนิธิ มูลนิธินี้ยังส่งเสริม การศึกษาด้านการพยาบาลด้วย โดยมูลนิธิจะให้ทุนเล่าเรียนแก่ผู้สนใจชายหญิงไปศึกษา ตามมหาวิทยาลัยพยาบาลต่างๆ แล้วให้กลับมาทำงานที่มูลนิธิ

โครงการเทคโนโลยีสารสนเทศตามพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เป็นแหล่งข่าวสารความรู้ว่าด้วย การนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ให้เป็นประโยชน์เพื่อความอยู่ดีกินดีของสังคมไทย

และเรื่องที่ขาดไม่ได้ที่จะกล่าวถึงคือ การทรงเป็นนายกสมาคม นายกิตติมศักดิ์ สมาชิกกิตติมศักดิ์ หรือทรงรับเป็นองค์ราชูปถัมภ์ของ **มูลนิธิและสมาคมวิชาชีพต่างๆ** ที่เกี่ยวข้อง กับงานด้านอนามัยและสาธารณสุข เช่น มูลนิธิหัวใจแห่งประเทศไทย สมาคมกุมารแพทย์แห่งประเทศไทย ชมรมฟุตบอลหญิงแห่งประเทศไทย รวมทั้งการได้รับการกราบบังคมทูลเชิญให้เป็นที่ปรึกษาของสภาอากาศมาเลเซียด้วย

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี จะทรงมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับสถาบันและองค์การอนามัยและสาธารณสุขต่อไปอย่างต่อเนื่อง คาดได้เช่นเดียวกันว่า จะทรงปฏิบัติพระราชภารกิจส่วนนี้เพิ่มมากขึ้น จะทรงปรับปรุงเปลี่ยนแปลงหลักและวิธีการทำงานและวิธีการพัฒนา ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น พระราชกรณียกิจเท่าที่ได้กล่าวมานี้ เป็นเพียงส่วนหนึ่งในบรรดาพระราชกรณียกิจที่ได้ทรงปฏิบัติในด้านอนามัยและสาธารณสุข แสดงถึงการอุทิศพระองค์เพื่อทรงบำเพ็ญประโยชน์สุขใหญ่หลวงแก่ประชาราษฎร์ สังคมประเทศชาติ และต่อโลก เป็นอเนกประการ และเป็นการสานตามรอยพระปณิธานตามแนวพระราชดำริในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถตลอดจนสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี

บรรณานุกรม

- คณาจารย์โรงเรียนจิตรลดา. (2534). **หนังสือจิตรลดารวมใจ**. กรุงเทพฯ : อมรินทร์พริ้นติ้งกรุ๊ป.
- สัญญา สัญญาวิวัฒน์. (2536). **สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีกับงานพัฒนา**. กรุงเทพฯ : โครงการเผยแพร่ผลงานวิจัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อุบลรัตน์ ตรีคันธา. (2539). **สมเด็จพระเทพฯ พระผู้อยู่ในดวงใจราษฎร์**. กรุงเทพฯ : ช้างทอง.

<http://www.kanchanapisek.or.th/>

ประทับใจในดวงจิต

ชินจิตต์ ยุกดิรัตน์

เดินตามรอยเท้าพ่อ

ฉันเดินตามรอยเท้าอันรวดเร็วของพ่อโดยไม่หยุด
 ผ่านเข้าไปในป่าใหญ่ นากลับ ทึบ
 แฉไปโดยไม่มีที่สิ้นสุด มีดและกว้าง
 มีต้นไม้ใหญ่ ๆ เหมือนหอคอยที่เข้มแข็ง
 พ่อจ๋า...ลูกหิวจะตายอยู่แล้วและเหนื่อยด้วย
 ดุซิจ๊ะ...เลือดไหลออกมาจากเท้าทั้งสอง
 ที่บาดเจ็บของลูก ลูกกลัว ร้อง และหมาป่า
 พ่อจ๋า...เราจะถึงจุดปลายทางไหม?
 ลูกเอ๋ย...ในโลกนี้ไม่มีที่ไหนดอกที่มีความรื่นรมย์
 และความสบายสำหรับเจ้า ทางของเรามิได้ปูด้วย
 ดอกไม้สวยสวย จงไปเถิด แมว่ามันจะเป็นสิ่งที่
 บีบคั้นหัวใจเจ้า พ่อเห็นแล้วว่า หนามตำ
 เนื้ออ่อนอ่อนของเจ้า เลือดของเจ้า
 เปรียบดั่งทับทิมบนใบหญ้าใกล้น้ำ
 น้ำตาของเจ้าที่ไหลต้องพุ่มไม้สีเขียว
 เปรียบดั่งเพชรบนมรกตที่แสดงความงามเต็มที่
 เพื่อมนุษยชาติ จงอย่าละความกล้า
 เมื่อเผชิญกับความทุกข์ให้อดทนและสุขุม
 และจงมีความสุขที่ได้ยึดอุดมการณ์ที่มีค่า
 ไปเถิด...ถ้าเจ้าต้องการเดินตามรอยเท้าพ่อ

บทพระราชนิพนธ์

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

พระราชนิพนธ์อัญเชิญมาตราตรึงจิต
เดินตามรอยเท้าพ่อ ตระหนักเตือน
 เฉลิมขวัญชาติตียนารีนาถ
 สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอเจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา
 ทรงย่างยาดราตามรอยพระบาท
 อีกสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี
 ทั้งชาวเขาดอยคนพิการ
 เอื้อประเทศเพื่อนบ้านคราเยี่ยมยล
 นโยบายให้เรียนรู้อันอยู่รอด
 เกียรติยศศักดิ์ศรีมีมาพลัน
 ให้เรียนรู้ความเป็นจริงของสังคม
 จงยึดถือปฏิบัติแต่สิ่งดี
 ทรงหมั่นเวียนเวียนเยี่ยมเป็นระยะ
สิ่งแวดล้อม อีกเรื่องที่ทรงเน้น
การเกษตรเศรษฐกิจ ที่พอเพียง
ภูมิปัญญาชาวบ้าน ทรงค้นพบ
เดินตามรอยเท้าพ่อ ขอทูนเทิด
 ย้ำเตือนจิตสะกิดใจทุกชั้นตอน
 ผองปวงข้าฯ พยาบาลทุกหมู่เหล่า
 ทุกข์ผู้ป่วยทุกชาติชนระวางระไว
 ทุกเพศวัยอยู่เย็นและเป็นสุข
 เกิด-แก่-เจ็บ-ตาย เป็นธรรมดา
 คราครั้งใดหมดแรงและทอดทิ้ง
 ๓ อยู่สูงน่าจะทรงพระสำราญ
 พระเมตตาการุณย์ปกเหนือเกล้า
 เหล่าปวงข้าฯ ตั้งจิตน้อมมกมล
 อัญเชิญพระไตรรัตน์สิ่งศักดิ์สิทธิ์
 เฉลิมพระเกียรติเฉลิมพระยศทุกวันวาร

ให้ข้อคิดกำลังใจหาใดเหมือน
 เหมือนมีเพื่อนคราทอดท้อคอยอาทร
 สยามบรมราชกุมารีศรีสมร
 ปราชญ์อักษรเบร็องเวียชานันปกรณ์
 บรมราชชนกชนนีนาถทุกสถาน
 น้อมสืบสานภารไว้มกมล
การศึกษา พระราชทานทุกแห่งหน
 เยาวชนคือกำลังอันสำคัญ
 เรียนตลอดชีวิตอย่างสร้างสรรค์
 ยึดมั่นชาติศาสน์กษัตริย์ประเพณี
 ค่านิยมสั่งสมแต่ละที
 ตามทรงมีราชดำริตรึกตรวน
 เพื่อที่จะประเมินผลที่ทรงเห็น
 ไม่ละเว้น **ความเจ็บไข้** ได้พานพบ
 ให้เอาเยี่ยงทรงวางไว้เป็นระบบ
 สานบรรจบให้ครบเป็นวงจร
 แส่นประเสริฐเลิศล้ำเป็นคำสอน
 ยามเหนื่อยอ่อนแรงล้านำไปใช้
 ขอถือเอาเป็นเยี่ยงด้วยใจใส่
 ให้กายใจพลิกฟื้นคืนชีวา
 ผ่านพ้นทุกซีโร้ลิ่งซึ่งปัญหา
 แต่เกิดมาจนตายใกล้พยาบาล
เดินตามรอยเท้าพ่อ ทุกข์ผ่าน
 พระราชทานหมดใจให้ปวงชน
 ด้วยทรงเฝ้าพัฒนาทุกแห่งหน
 ถวายตนสานตามพระปณิธาน
 นิรมิตให้ทรงสุขเกษมศานต์
 ผองพยาบาลน้อมถวายชัยมงคล

